

El català a la Franja

Enquesta d'usos lingüístics 2003

NATXO SOROLLA VIDAL
Doctorand en Sociologia
Centre Universitari
de Sociolingüística i Comunicació
Universitat de Barcelona
natxosorolla@gmail.com

RESUM: EL CATALÀ A LA FRANJA. ENQUESTA D'USOS LINGÜÍSTICS, 2003

La situació de la llengua catalana a la Franja de Ponent no comptava amb dades demolingüístiques generals des de fa una dècada. Un recent estudi conjunt del Govern aragonès i la Generalitat de Catalunya (any 2003) permet aprofundir en l'estudi del coneixement de l'extensió dels coneixements, els usos i les ideologies lingüístiques a la Franja, així com comparar-les amb la resta de territoris de llengua catalana. En el text es fa una primera aproximació a l'estudi, mesurant l'extensió del coneixement del català, l'ús general de les llengües, la seua transmissió intergeneracional, la llengua inicial i la llengua d'identificació de la població i finalment, les denominacions de la llengua.

Paraules clau: demolingüística, coneixement, ideologies, Franja de Ponent, català, Aragó.

RESUMEN: EL CATALÁN EN LA FRANJA. ENCUESTA DE USOS LINGÜÍSTICOS, 2003

La situación de la lengua catalana en la Franja de Ponent no contaba con datos demolingüísticos generales desde hace una década. Un reciente estudio conjunto del Gobierno aragonés y la Generalitat de Catalunya (año 2003) permite profundizar en el estudio de la extensión de los conocimientos, los usos y las ideologías lingüísticas en la Franja, además de poder compararse con el resto de territorios de lengua catalana. En el texto se hace una primera aproximación al estudio, ponderando la extensión del conocimiento del catalán, el uso general de las lenguas, su transmisión intergeneracional, la lengua inicial y la lengua de identificación de la población y finalmente, las denominaciones de la lengua.

Palabras clave: demolingüística, conocimientos, ideologías, Franja de Ponent, catalán, Aragón.

ABSTRACT: THE CATALAN LANGUAGE IN LA FRANJA. QUESTIONNAIRE OF LINGUISTIC USAGES, 2003

During the last decade, the study of the situation of the catalan language in the Franja de Ponent was lacking demolingüistic general information. A recent study from the Gobierno Aragonés and the Generalitat de Catalunya (year 2003) provides detailed information regarding the extension of language knowledge, the use and the linguistic ideologies of the la Franja as well as allowed to compare the strip with the remaining catalan territories. In the text, a first approximation to the study of the use of the languages and their generational transmission is presented, the initial language and the language of the identification of the population and finally the denominations of the language.

Key words: demolingüistics, knowledge, ideologies, Franja de Ponent, Catalan, Aragon.

La sociolingüística catalana ha posat especial èmfasi en l'estudi dels usos lingüístics en el conjunt dels territoris de llengua catalana els darrers anys. L'interès s'inicia en l'àmbit acadèmic i el *Grup Català de Sociolingüística*,¹ i es produïx una coordinació en la recerca sociolingüística de tots els territoris que com a resultat final ha donat una sòlida enquesta sobre usos lingüístics a la Franja de Ponent impulsada i finançada en un marc de col·laboració de l'Institut d'Estadística d'Aragó del Govern Aragonès i la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.²

L'estudi partix d'una sequera en la recerca sociolingüística de la Franja que arrenca de mitjan anys noranta, d'on daten els dos únics estudis demolingüístics del territori. Estos estudis exploten amb certa limitació alguns aspectes cabdals. Per exemple, cap dels dos estudis aclareix si hi ha substitució lingüística, és a dir, si la comunitat catalanoparlant segueix transmetent el català als seus fills o si esta transmissió es talla i s'adopta com a llengua familiar el castellà.

Per tant, este estudi es convertix en una veritable font d'informació actualitzada sobre l'evolució de les relacions entre llengua i societat al nostre territori. L'estudi és extens, tant per la seua mostra com per la profunditat de recerca del qüestionari, i a més comparable amb diversos estudis de tots els territoris de llengua catalana. A les següents línies només fem una primera aproximació a les principals variables. Primer de tot s'analitza el nivell d'extensió del coneixement del català, per passar a fer una visió global sobre l'ús general de les llengües. Posteriorment s'entra a analitzar la llengua inicial i la llengua d'identificació, l'estat i la vitalitat de la transmissió intergeneracional del català, i finalment es fa una aproximació demolingüística a la qüestió de les denominacions de la llengua catalana.

1. <http://www.sociolingustica.org/>

2. El treball de camp es va realitzar entre desembre de 2003 i gener de 2004 mitjançant enquesta telefònica. L'univers de l'enquesta han estat els residents de 15 i més anys de les 5 comarques orientals d'Aragó (la Ribagorça, la Llitera, el Baix Cinca, el Baix Aragó-Casp i el Matarranya). Les nostres anàlisis prenen com a univers el segment de residents en viles catalanoparlants de la mostra total, i la submostra, ponderada segons les variables de comarca, sexe i edat, és de 869 enquestats, amb un marge d'error màxim de 3,3% a un nivell de confiança del 95,5. Cal remarcar que no formen part de l'univers estudiat, a causa del disseny de la recerca, les set viles de llengua catalana de les valls del Mesquí i el Bergantes, integrades dins la comarca del Baix Aragó, amb capitalitat a Alcanyís. Per tant, estes viles no han estat estudiades.

EL CONEIXEMENT

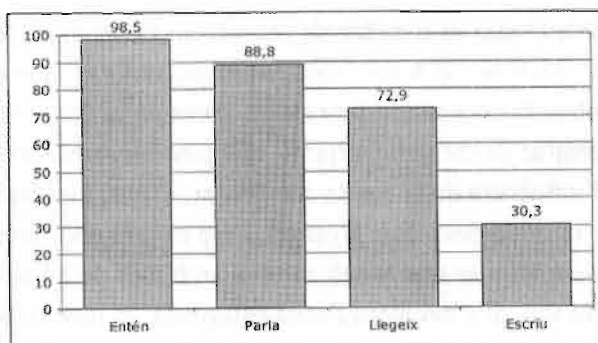
El coneixement del català a la Franja no és universal i la seua extensió pels diferents grups socials és diversa. Estudis anteriors (Euromosaic, 1994; Martín, 1995) ja han mostrat com a mitjan dècada dels noranta el coneixement del castellà sí que és quasi universal. Només un menut nucli de catalanoparlants monolingües mantenen les restes de la societat tradicional completament catalanoparlant i on la major part dels residents desenvolupava la seua activitat social coneixent només el català. Fa 10 anys este reduït grup es trobava ja concentrat entre el grup d'edat més gran i menys instruït. Avui dia és ben possible que aquell 1% de la població hage desaparegut, o no siga ja més que un grup molt reduït que difícilment ha de poder arribar a nivells de representativitat als actuals estudis. La realitat és que no disposem de cap dada actualitzada sobre l'extensió del coneixement del castellà, tampoc amb este estudi, i per tant no es pot confirmar este fet.

Atesa l'extensió universal del castellà enfront del coneixement limitat del català és on hem de situar la Franja a principis de segle XXI. Només una tercera part dels residents sap escriure el català (vegeu el gràfic 1). Per contra, els qui diuen saber-lo parlar arriba al 88,8%. La competència oral és extensa i contrasta amb la limitada competència escrita del català.

Les competències passives de la llengua, això és, la possibilitat d'entendre el català i la possibilitat de llegir-lo, són més altes que les capacitats actives. Manifesten que el saben llegir el 72,9%, un percentatge que duplica de passada els que el saben escriure. I manifesten que entenen el català quasi tots els residents, el 98,5%. Per tant, només l'1,5% no entén la llengua pròpia.

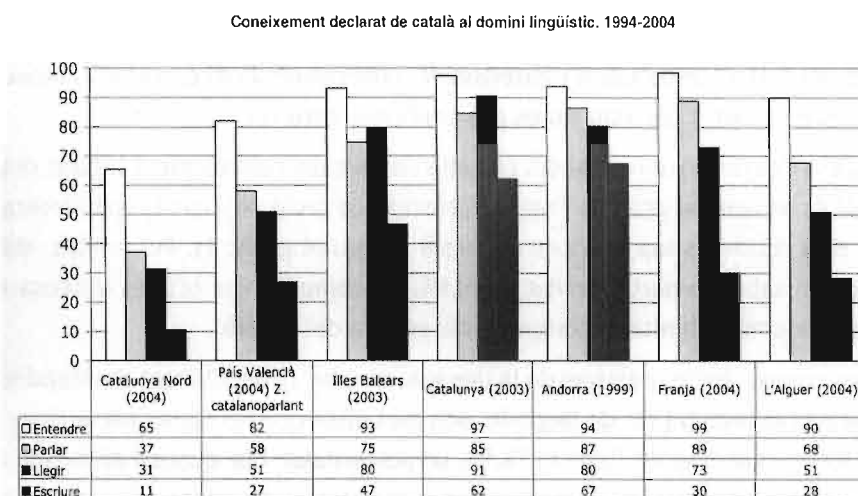
241

GRÀFIC 1. EL CONEIXEMENT DEL CATALÀ. LA FRANJA, 2003

La situació de la Franja no és directament equiparable a cap dels territoris de llengua catalana. Vegeu com es distribueixen els coneixements de la resta de territoris al gràfic 2. D'una banda, la Franja és el territori amb major nombre de parlants de català, aproximant-se al 90%. Però d'altra, es troba entre els quatre territoris amb menor capacitat d'escriure: la Catalunya Nord (11%), el País Valencià —només considerem la zona catalanoparlant— (27%), l'Alguer (28%) i la Franja de Ponent (30%).

GRÀFIC 2. EL CONEIXEMENT DEL CATALÀ ALS TERRITORIS DE LLENGUA CATALANA

242

Diverses fonts: EULCN, AVL, EULIB, EULC, EULAD i EULA.

LA GENT QUE SAP PARLAR CATALÀ A LA FRANJA

L'univers inicial que va prendre de referència l'enquesta, les comarques orientals administratives d'Aragó, mostra una possibilitat, que és la quantificació de la població catalanoparlant de les àrees de la Comunitat Autònoma amb major densitat de catalanoparlants, que possiblement són la Franja i les seues àrees d'influència de la banda occidental: Graus, Binèfar o Casp. No hi apareixen altres poblacions com Alcanyís. Però encara així, sense dades més extenses, podem afirmar que Aragó compta amb més de 44.621 parlants de català. Estos hi són. Si s'ampliara l'àrea estudiada, la quantitat de població parlant de català a Aragó augmentaria, sobretot en el pol d'atracció saragossà.

Si fixem la mirada entre els que entenen el català, la xifra puja a (almenys) 59.031 dels residents.

Ús general

Per poder establir una visió general sobre l'ús de les llengües a la Franja es pregunta als enquestats:

P156. En quin tant per cent utilitza cada una de les següents llengües?

<i>Català³</i>				%
<i>Castellà</i>				%
<i>Altres</i>				%

Les proporcions entre català-castellà són d'un ús del 64,4% de mitjana del català i del 35,2% per al castellà. L'ús d'altres llengües no arriba a l'1% de mitjana. Però evidentment no tota la població utilitza les llengües en la mateixa proporció. Part de la població utilitza molt el català i part de la població utilitza poc el català. Una gran part de la població manifesta que fa un ús extens del català, ja que si triem el 50% de la població que més utilitza el català, este sector de la població l'utilitza molt, quasi en la totalitat del seu temps, ja que manifesta que l'utilitza en el 80% o més del seu temps. Si ampliem el grup fins abastar el 75% de la població que més ús fa del català (i deixem de part el 25% que menys utilitza el català), tots l'utilitzen el 50% del seu temps o més, el que vol dir que una bona proporció de la població, molt més de la meitat, manifesta que fa un ús major de català que de castellà.

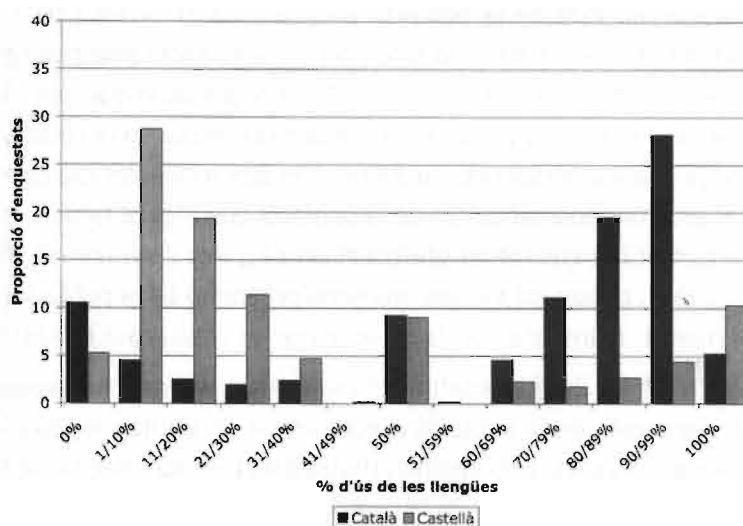
243

Per la seua part, l'ús del castellà, tot i ser reduït, és força heterogeni, ja que mentre una part de la població pràcticament no utilitza el castellà (la població que analitzàvem més amunt), l'altra part l'utilitza ben bé de forma exclusiva. Vegeu-ho al gràfic 3. on apareix l'ús que fa la població de cada llengua. Cada columna representa el percentatge d'ús d'una llengua, i l'altura de la columna representa la proporció de gent que fa aquell ús concret. Ateneu que el gràfic pràcticament és simètric, ja que l'ús d'altres llengües diferents del català i del castellà és residual i, per tant, si no s'utilitza una llengua,

3. El protocol de l'estudi pregunta a l'enquestat per la denominació que dona al català i sempre es referix a esta llengua amb la mateixa denominació que ha triat l'enquestat.

s'utilitza l'altra, i la suma de català i castellà de quasi tots els enquestats és 100%. Es pot veure com la major part de la població es troba en l'ús ampli del català (barres fosques de l'esquerra) i per tant també, i simultàniament, en l'ús reduït del castellà (barres més clares de la dreta). La part central del gràfic no té molt volum, excepte en la xifra del límit psicològic del 50% d'ús del castellà i 50% d'ús del català, i per tant, la població que fa usos equilibrats de les dues llengües (50/50, 40/60, 60/40...) és poca a la Franja, en comparació amb altres territoris de llengua catalana, com Catalunya, on hi ha major intensitat de població que es mou en la part central, amb els usos equilibrats de les dos llengües. Finalment, cal assenyalar el nombrós grup de població que només utilitza el castellà (el 10,3% dels enquestats utilitza el 100% de castellà) o pràcticament només (el 4,4% l'utilitza entre el 90 i el 99% del temps), i que per tant no fa ús del català.

GRÀFIC 3. PERCENTATGE D'ÚS DE LES LLENGÜES. LA FRANJA, 2003

LLENGUA INICIAL I LLENGUA D'IDENTIFICACIÓ

La llengua inicial és la llengua que l'enquestat considera que és la *primera llengua que va parlar*. Habitualment la proporció de població que sap parlar una llengua (coneixements) és superior al seu nombre de parlants inicials, atès que part de la població l'aprèn al llarg de la seua vida. Només en casos

extrems de comunitats lingüístiques que es troben en les darreres fases de la substitució es produïx entre una part dels parlants inicials l'anomenat *oblit de la llengua*, que es tradueix en la pèrdua de la capacitat de parlar la llengua al llarg de la vida.

D'una altra banda, la llengua d'identificació es refereix a la resposta de l'enquestat quan se li pregunta *quina és la seua llengua*. Mentre que la primera llengua parlada és un fet fàcilment objectivable, ja que es refereix a la primera llengua que va aprendre i va utilitzar l'enquestat, pel que fa a la pregunta de *quina és la seua llengua* és més difícil la seua objectivació com a pregunta ideològica, perquè el protocol induïx l'enquestat a identificar-se amb alguna llengua, i no sempre és clara esta identificació.

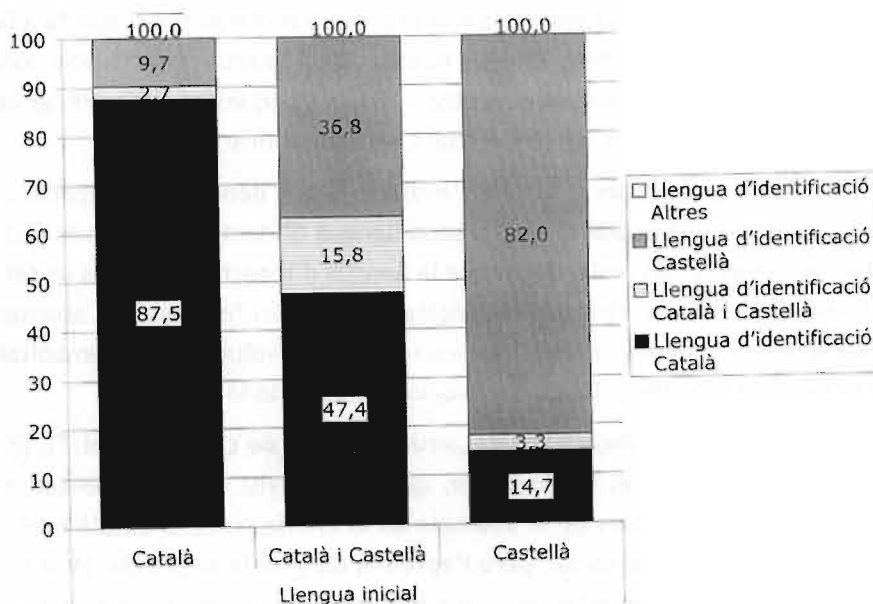
Un mètode potent per preveure l'evolució d'una llengua és comparar la llengua inicial de la població amb la seua llengua d'identificació. No és fàcil d'indicar si són canvis reals, donat que la llengua d'identificació no és un fet, sinó que només és una afirmació ideològica, però aquest fet sí que pot apuntar l'evolució i el tarannà ideològic que estructuren l'evolució de la comunitat sociolingüística. Vejam, doncs, l'evolució en el cas de la Franja.

Tal com havíem pronosticat, els parlants inicials de català són el 71,1%, molts menys dels qui el saben parlar, que havíem vist que representen el 88,8%. Per tant, una part de la població de la Franja no té el català com a primera llengua que va parlar, però l'aprèn al llarg de la seua vida. Però tot i este avenç que representen els qui aprenen el català, els qui manifesten que s'identifiquen amb el català només arriben al 66,6%. Esta erosió no es pot atribuir als usos mixtos, perquè tot i que un gruix molt reduït, però no menyspreable, de població diu identificar-se amb les dues llengües a la vegada, este creixement menut no arriba a impedir que la proporció dels qui s'identifiquen amb el castellà creixca. En conclusió, mentre els qui s'identifiquen amb el castellà són més dels qui la tenien com a llengua inicial, els qui s'identifiquen amb el català són menys. Ara analitzem detalladament els canvis. D'una banda, analitzarem l'evolució de la identificació dels parlants inicials de català, i, de l'altra, analitzarem els parlants inicials de castellà.

En primer lloc la major part de la població se segueix identificant amb la que va ser la llengua que va parlar primer, tant entre la comunitat catalanoparlant com entre la comunitat castellanoparlant (vegeu el gràfic 4). El 87,2% dels primers i el 83,8% dels segons segueixen esta pauta de regeneració

de la identificació amb la llengua de la pròpia comunitat.⁴ Contràriament, un grup reduït de la població no s'identifica amb la seua llengua inicial: el 12,5 dels castellanoparlants inicials s'identifica amb el català i el 9,6% dels catalanoparlants inicials s'identifica amb el castellà.

GRÀFIC 4. LLENGUA D'IDENTIFICACIÓ SEGONS LA LLENGUA INICIAL DELS ENQUESTATS. LA FRANJA, 2003

Si repassem el que es deia al paràgraf anterior ens adonarem que destacàvem que el nombre de parlants inicials de català era molt major que el nombre de parlants que s'hi identificaven, però amb l'anàlisi al detall el que descobrim és que el català té un índex d'identificació superior al del castellà. En realitat, el que s'està produint té a veure amb la mida descompensada d'un i altre grups i les taxes d'associació entre la llengua inicial i la llengua d'identificació. D'una banda, els parlants inicials de català són set de cada deu residents, raó per la qual són el grup més nombrós. A la vegada, els percentatges de manteniment tan similars entre català i castellà (87,2

4. Esta pauta de regeneració dona un nivell mitjà d'associació estadística entre la llengua inicial (variable independent) i la llengua d'identificació (variable dependent) de $Tau = 0,471$ i $\lambda = 0,575$.

i 83,8 respectivament, amb 3,4 punts de diferència) i de canvi (9,6 i 12,5 respectivament, amb 2,9 punts de diferència), fan que amb una relació de més del doble de parlants inicials de català que de castellà (per cada parlant inicial de castellà hi ha 2,7 parlants inicials de català), tot i l'índex de manteniment superior del català, esta llengua no deixa de perdre 2.683 parlants dels 27.812 totals, mentre que el castellà *només* en perd 1.300, dels 8.714, el que fa que l'evolució siga negativa per al català. Així les coses, l'actual pauta de relació entre llengua inicial i llengua d'identificació faria que si es repetira el mateix procés infinites vegades, del canvi de llengua inicial a llengua d'identificació, i al resultat aplicarem una vegada més la pauta de comportament, la repetició tendiria a estabilitzar-se en la proporció de 58,2% per al català, 38,4% per al castellà i 3,4% per a les dues llengües.

TRANSMISSIÓ INTERGENERACIONAL

El futur d'una llengua residix en el seu ús. Tot i que les ideologies de la població sobre la llengua, les denominacions pejoratives, la poca valoració i el poc prestigi, o l'extensió del seu coneixement són fets relativament relacionats amb el seu ús, on residix la vitalitat i el futur de la llengua és en el seu ús interpersonal, i sobretot, en el seu ús familiar. El fet cabdal per valorar el manteniment i la substitució de la llengua remitix a la seua transmissió intergeneracional. Si la llengua es transmet, el futur de la llengua és positiu. Si la llengua no es transmet, el futur es comença a dibuixar difícil per a la mateixa.

247

En primer lloc atenem a la variable prèvia sobre l'ús dels enquestats amb els seus progenitors. I després analitzarem l'evolució atenent a la llengua que utilitza amb els seus fills. Una important majoria dels residents, el 70,4% (vegeu la taula 1), parla català als seus pares. Els que parlen castellà segueixen formant una minoria del 21,8%, una minoria important. Les famílies lingüísticament mixtes, és a dir, on l'enquestat parla català amb un dels progenitors i castellà amb l'altre, o bé les famílies sense predominança clara d'una de les llengües, són el 7,2%. I els parlants d'altres llengües que apareixen a l'enquesta només són el 0,6%.⁵

5. L'estudi coetani a Catalunya, l'EULC-03, ha apuntat la possibilitat de subrepresentació de diferents col·lectius que no disposen de telèfon amb línia fixa, ja que l'enquesta realitza el treball de camp per telèfon. Entre estos col·lectius es pot trobar l'onada més recent d'immigrants i, per tant, la massa de parlants d'altres llengües.

Estos mateixos enquestats, en ser qüestionats per la llengua que parlen als seus fills, responen en unes proporcions molt similars: el 71,7% els parla català, el 22,7% el castellà, el 5% una combinació d'ambdós i el 0,6% amb altres. Entre parèntesis apareix el resultat sobre la llengua parlada amb els pares de només la població que té fills. Els resultats ens seran vàlids després quan creuem les dues variables, però en realitat, els resultats importants són els que apareixen de comparar el punt de partida, que *la llengua parlada per la població amb els seus pares*, indiferentment de si tenen o no fills, i el punt d'arribada, que *és la llengua parlada amb els fills*.

Per tant, analitzant la transformació de la Franja partint de la llengua parlada amb els pares i arribant a la llengua parlada amb els fills, sabem que tant la capacitat d'atracció del català com la capacitat d'atracció del castellà són positives, perquè ambdós llengües creixen erosionant molt i molt sensiblement els usos conjunts de català i castellà. Este equilibri fa que la situació siga estable en els resultats generals: el català només creix 1,3 punts i el castellà només creix 0,9 punts. Els dos ho fan a costa dels 2,2 punts que perden les combinacions de les dues llengües. Estos canvis tan i tan reduïts, de poc més de 2 punts en els casos més visibles, mai són significatius estadísticament, i per tant es considera que la situació és estable.

TAULA 1. LLENGUA UTILITZADA AMB ELS PARES I LLENGUA UTILITZADA AMB ELS FILLS. LA FRANJA, 2003

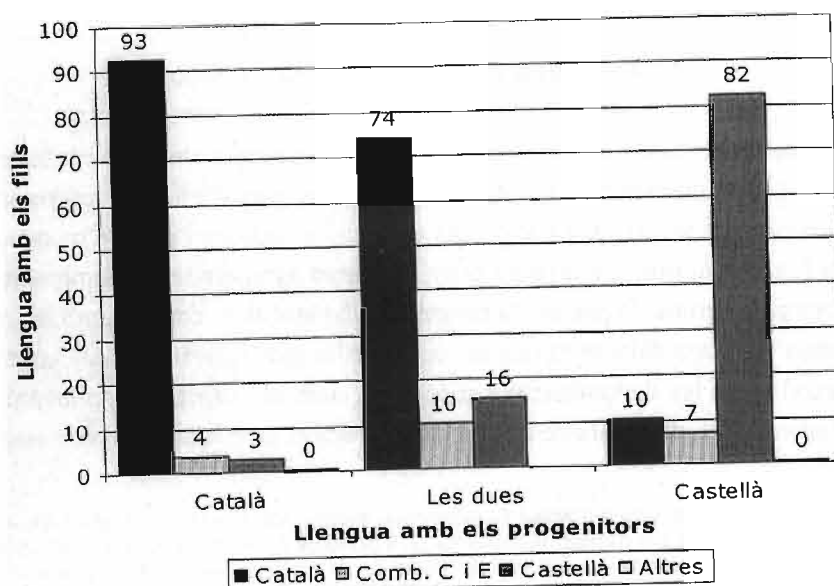
	Amb els pares		Amb els fills
Català només o sobretot	70,4	(69,9)	71,7
Les dues	7,2	(5,9)	5,0
Castellà només o sobretot	21,8	(23,3)	22,7
Altres/Combinacions amb altres	0,6	(0,8)	0,6
Mida de la submostra ⁶	39.448	26.488	26.488 ⁷

6. n = dades ponderades absolutes, que inferixen les informacions de l'estudi al total de població de la Franja de 15 o més anys.

7. Tots els enquestats han respost a la pregunta sobre la llengua que utilitzen o utilitzaven amb els seus progenitors, però no tots els enquestats tenen fills, i en conseqüència no tots han de respondre a la pregunta sobre llengua que utilitza amb els seus fills. Són el 32,9% els que no tenen fills. Si comparem la llengua parlada als progenitors entre la població que té fills i la població que no en té, apareix una associació molt i molt reduïda que indica que la població que parla català amb els progenitors té fills amb una proporció molt similar a la dels que els parlen castellà. La significació de la χ^2 per a l'associació de les dos variables (llengua utilitzada amb els pares i tenir fills) és de 0,000, per la qual cosa hi ha associació estadística entre les dos variables, però la λ i la τ són de 0,000 i 0,002 respectivament, la qual cosa marca una associació ben bé nul·la.

A continuació creuem ambdós variables, per analitzar si esta estabilitat general el que amaga és en realitat la combinació de dos processos simultanis de pèrdua de parlants per les dues llengües que s'equilibren amb la combinació dels dos. Els resultats són que els que parlen català amb els seus pares (primera barra del gràfic 5, de color fosc) segueixen parlant català amb els seus fills (93% són els que mantenen la llengua). Mentre que els que parlen castellà amb els progenitors, que apareixen a les barres de més a la dreta del gràfic, mantenen molt menys la seua llengua per parlar als seus fills (el 82%). Per tant, el català es manté més que el castellà. Si recuperem les dades de la taula 1, on ja hem avisat que necessitaríem les dades entre parèntesis, si només analitzem la població que té fills, i n'excloem la que no en té, veiem que el català té una evolució lleugerament positiva, mentre que el castellà ja no manté eixa tendència positiva que tenia i perd alguns efectius, però sempre de marges molt reduïts, que en una generació no són tampoc remarcables.

GRÀFIC 5. LLENGUA UTILITZADA AMB ELS FILLS SEGONS LA LLENGUA UTILITZADA AMB ELS PROGENITORS.
LA FRANJA, 2003

249

Per concloure l'apartat hem de dir que a la Franja, tant la llengua catalana com la llengua castellana mantenen els seus efectius. Almenys en la funció

essencial de transmissió intergeneracional de la llengua els dos grups s'estan reproduint al llarg del temps en sentit general. Vigileu! Són coneguts els focus de substitució lingüística de la Franja, on hi ha el tall de la transmissió del català, però un estudi general quantitatiu sobre la Franja com este no té com a objecte l'anàlisi de petits nuclis, només establir les dinàmiques generals del territori.

LA DENOMINACIÓ

Per acabar esta primera aproximació a la Franja, farem esment d'un dels temes més recurrents, com és la varietat i expansió de denominacions per a la llengua catalana que conviu a la Franja. La taula 2 presenta totes les respostes dels enquestats amb el català com a llengua d'identificació. Esta era la primera pregunta pròpiament sociolingüística de l'enquesta i la seua formulació obligava a evitar establir per part de l'estudi una denominació determinada, com seria *català*. Així, la interrogació és la que seguix, i només la responen els que s'identifiquen amb el català, o amb el català i el castellà a la vegada, però no es disposa de dades dels que s'identifiquen amb el castellà:

P1. Pot indicar-me quina és la seua llengua?

250

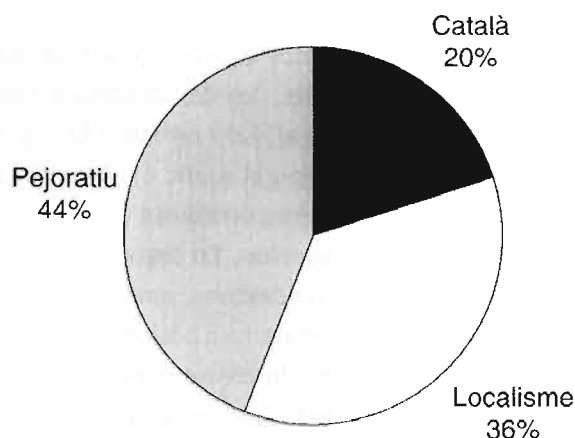
Els resultats bruts apunten un repertori molt extens de denominacions, fins a 24. Si l'analitzem detalladament, la major part d'elles es referixen a denominacions locals, que per pròpia definició a cadascun dels 76 municipis de la Franja pot prendre un nom propi. Per això agrupem les denominacions en tres grans grups. El primer, la denominació científica, *català*, amb les dos variants de clara filiació catalana, *català d'Aragó*⁸ i *derivació del català*. El segon, amb les denominacions localistes, amb el *fragatí* al capdavant, i juntament amb diferents denominacions d'àmbit tant local com comarcal,

8. La denominació de *català d'Aragó* és incorrecta, almenys des d'una visió lingüística, atès que l'únic tret que pot distingir el català parlat a la Franja de les altres varietats del català, almenys les que es parlen en territori de Catalunya, és la seua menor exposició a una forma estàndard i per tant la major exposició a l'adopció de formes provinents d'altres llengües, així com la menor depuració de les mateixes. Atès que el català oral té un fort component de préstecs a tot el territori, esta hipòtesi s'hauria de comprovar. Tot i això, considerem que la denominació de *català d'Aragó* es troba més pròxima de la forma científica que no pas dels localismes, i encara més de les formes pejoratives.

i també el *valencià*, que si bé al País Valencià es produïx un interessant debat al respecte, a la Franja careix de sentit excepte com a variant advinguda. Finalment agrupem *xapurriau* i *patuès*, les dos denominacions pejoratives més comunes a la Franja, la primera al sud i centre, i la segona amb certa extensió a la zona septentrional (vegeu el gràfic 6). Totes tres agrupacions tenen una important repercussió. La més nombrosa és la pejorativa (44,1%), sobretot per la denominació de *xapurriau*. En segon lloc hi ha el repertori de les denominacions localistes, no pejoratives, amb el 35,9%. En darrer lloc apareix el *català*, que tot i trobar-se en darrera posició, ha sofert un important creixement des dels darrers estudis. Un creixement que és lògic, atès que aquells estudis ja detectaven que esta denominació sobretot estava difosa entre els grups d'edat menys grans i entre els nivells d'estudis més alts.

TAULA 2 I GRÀFIC 6. DENOMINACIONS DE LA LLENGUA, DE LA POBLACIÓ QUE TÉ EL CATALÀ COM A LLENGUA D'IDENTIFICACIÓ. LA FRANJA, 2003

<i>Denominació</i>	<i>Percentatge</i>
Xapurriau	43,9
Fragatí	16,8
Tamarità	1,8
Benavarrès	0,6
Ribagorça	1,8
Lliterà	4,4
Català d'Aragó	1,6
Català	18,2
Valencià	0,7
Patuès	0,2
Favarol	1,5
Maellà	2,3
Mequinensà	3,0
Alvendense	0,3
Torrentí	0,7
Nonaspí	0,1
Vil·lellà	0,2
Saidinenc	0,6
Català derivació	0,2
Faelonera	0,2
Calaceità	0,1
Alvelda	0,3
Torricón	0,2
Altres	0,1

CONCLUSIONS

En resum, la primera aproximació que podem fer a la Franja l'any 2003 és la següent: el coneixement del català, la llengua pròpia, no és universal. No és universal oralment amb el 12,2% de població que manifesta que no sap parlar català. Però encara ho és menys amb el 69,7% que diu que no el pot escriure.

L'ús del català és molt extens, almenys entre la major part de la societat, que l'utilitza amb una intensitat molt elevada, si tenim en consideració la situació sociolingüística del català a tots els seus territoris. Tot i això, trobem una erosió en el català entre la que és la primera llengua que s'ha parlat i la llengua amb què s'identifica actualment l'enquestat. Una proporció no menyspreable de residents de la Franja aprenueren a parlar en català, però actualment tenen com a llengua d'identificació el castellà. Per contra, la transmissió de la llengua gaudix de salut, tant la transmissió del català com la del castellà, per la qual cosa pareix indicar-se que tots dos grups mantenen i mantindran els seus efectius. Per tant, la llengua es transmet, tot i que el castellà augmenta el seu poder d'atracció com a llengua d'identificació, la qual cosa pot desencadenar processos diferents quan l'estructura general canvie, com quan el català perdi la seua pressió demogràfica com a llengua majoritària. Finalment, hem vist com la major part de les denominacions que encara rep el català a la Franja són pejoratives o localistes, encara que la denominació científica pareix guanyar efectius.

BIBLIOGRAFIA

Euromosaic, *Catalan in Eastern Aragon (Spain)*, <http://www.uoc.edu/euromosaic/web/document/catala/an/e19/e19.html>, Institut de Sociolingüística Catalana, 1994.

MARTÍN ZORRAQUINO M. Antonia, FORT CANELLAS M. Rosa, ARNAL PURROY M. Luisa i GIRALT

LATORRE Javier, *Estudio sociolingüístico de la franja oriental de Aragón*, Seminario de Investigaciones Lingüísticas - Departamento de Lingüística General e Hispánica, Universidad de Zaragoza, Saragossa, 1995.